

Robusta konstruktionssystem - vad är det?

Sven Thelandersson
Konstruktionsteknik, LTH

Bakgrund

- Vi har ett fungerande säkerhetssystem för att ta hand om osäkerheter hos kända typer av laster/påverkningar och bärförmågeegenskaper

Men hur fungerar våra byggnadsverk när det oförutsedda inträffar?

The Tjörn Bridge – steel arches

The Tjörn bridge in the morning, Jan 18, 1980

Tjörnbron var inte särskilt "robust"

Raset vid Ronan Point i London 1968

Gasexplosion på 18 våningen orsakade s.k. fortskridande ras.

5 personer dog.

Huset var byggt av prefabricerade betong-element som var otillräckligt ihopfogade

Ronan Point 1968

Ledde till omfattande forskning på området och följande krav formulerades runt om i världen:

”Skadan på en konstruktion skall inte vara oproportionerligt stor i relation till den händelse som orsakar skadan”

11 sept. 2001

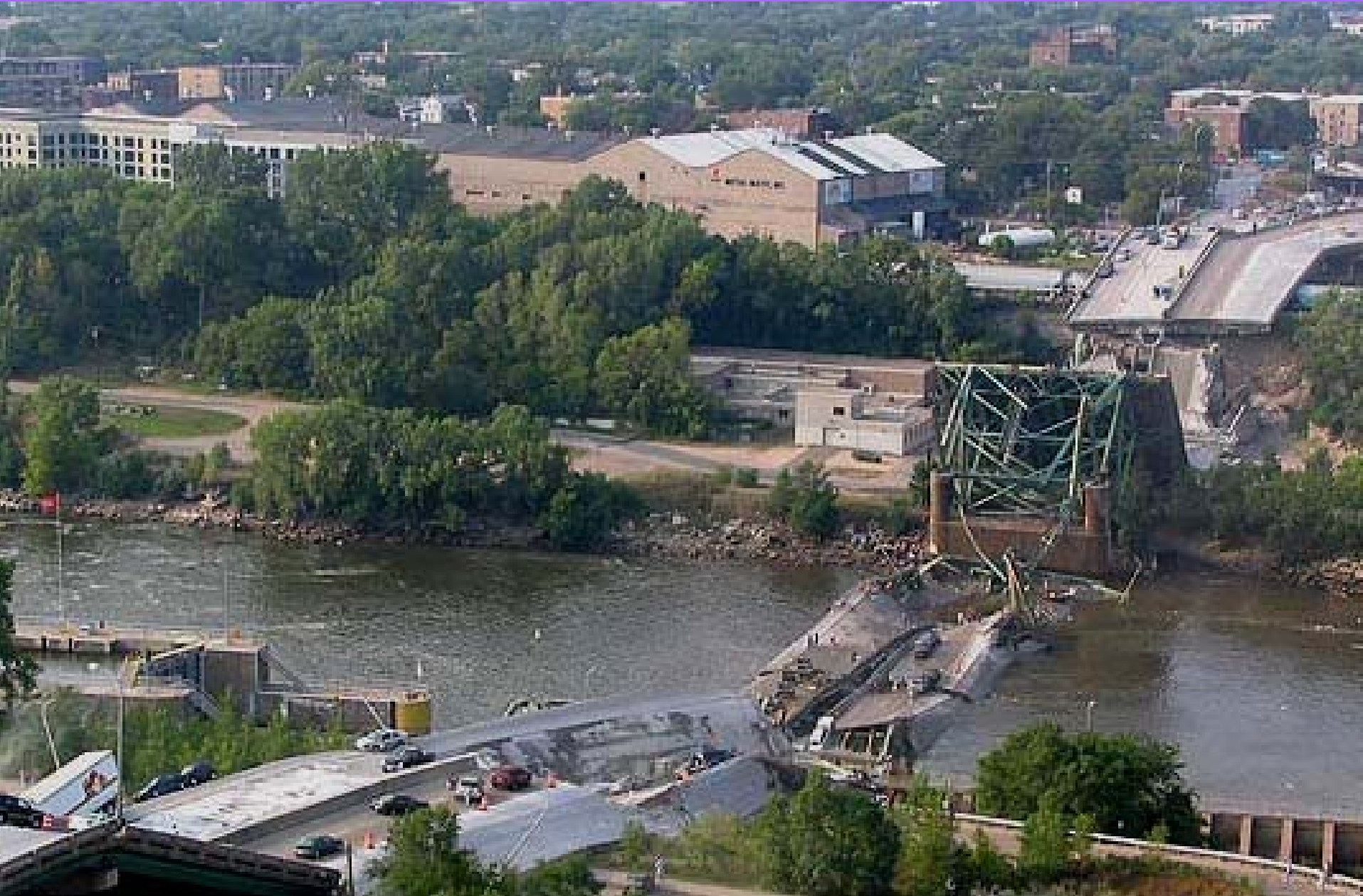
Bl.a denna händelse har på nytt aktualiserat frågeställningen om robusta konstruktioner

AP PHOTO

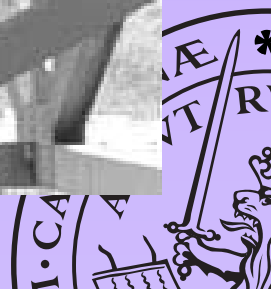
Bro för Interstate 35W –Minneapolis, USA, 1 augusti 2007

Fackverksbåge i stål med huvudspänn 140 m byggd 1964-67

Brottorsak ännu ej klarlagd, men troligen initierades raset av lokalt brott i stålfackverket.

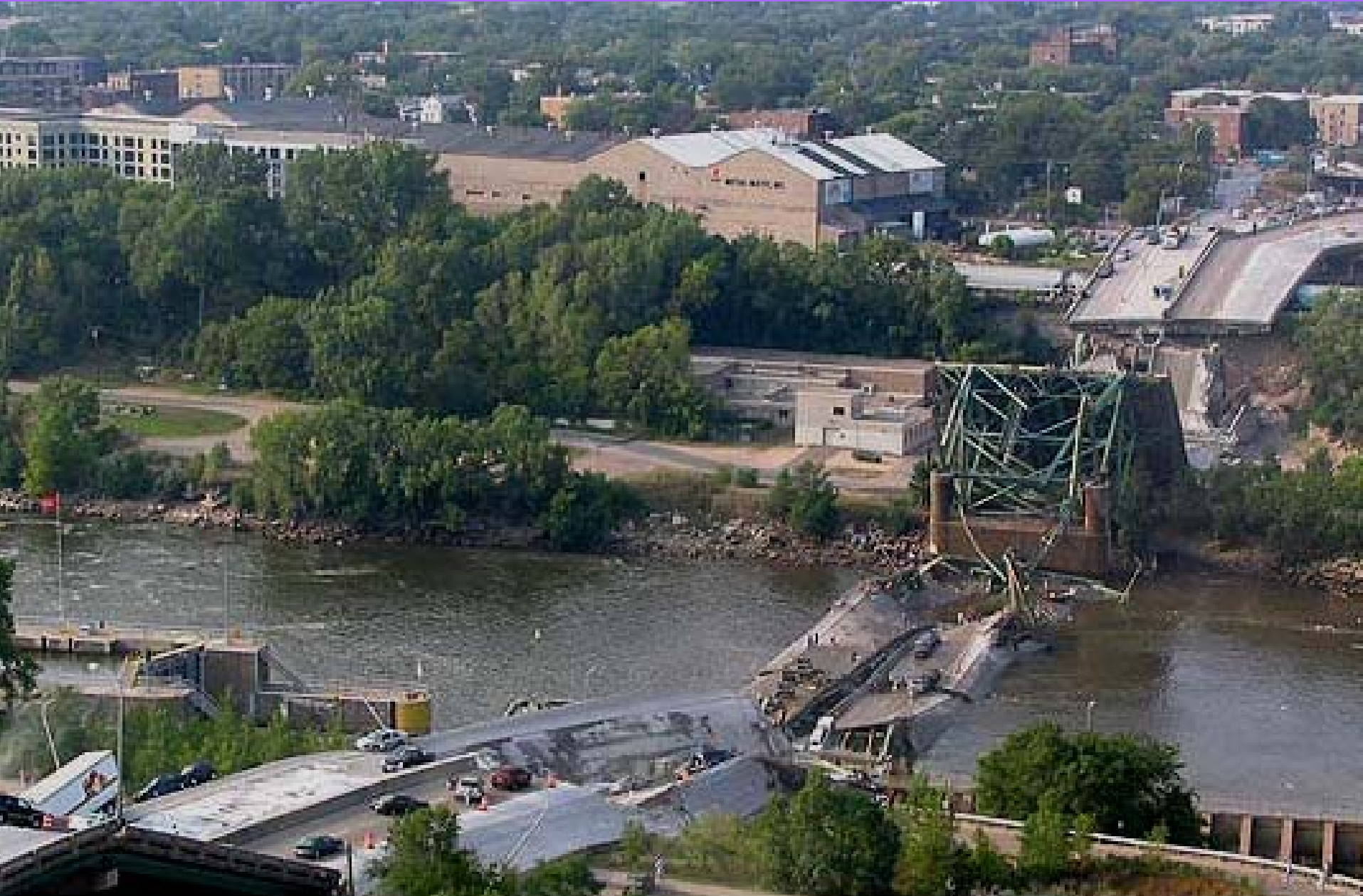
Inspektion 2005: Betyg "Structurally deficient" (korrosion, sprickor, utmattning)

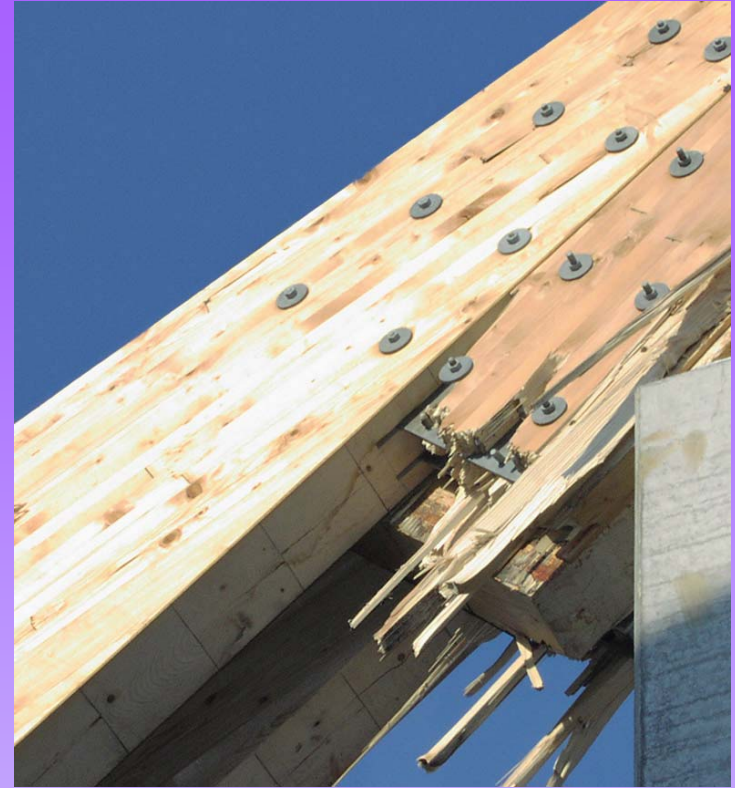
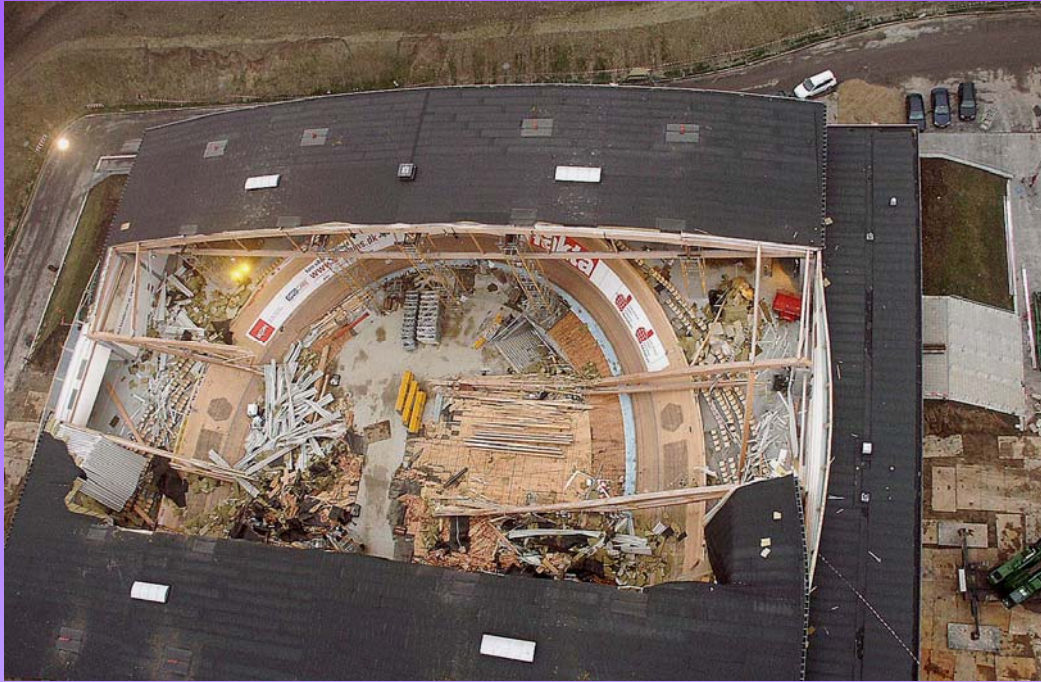
13 personer dödades och ca 100 skadades vid raset som skedde i rusningstrafik

Fråga: Var konsekvenserna oproportionerligt stora i relation till den händelse som orsakade skadan, dvs. var bron robust?

Siemens arena, Danmark

Brott initierades i ett förband, pga. grovt fel i dimensioneringen. Inga människor skadades.

Är omfattningen av skadan i proportion till orsaken?

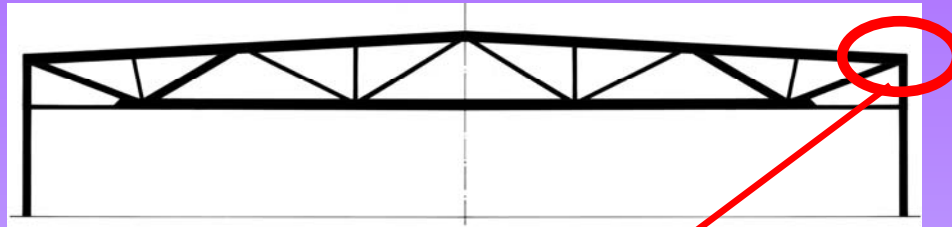
Kunde byggnaden ha utformats så att konsekvenserna hade begränsats, särskilt med tanke på att det är en arena där många människor vistas?

Omfattande kollaps (2500 m²) av utställningshall
9000 människor besökte lokalen dagen före raset

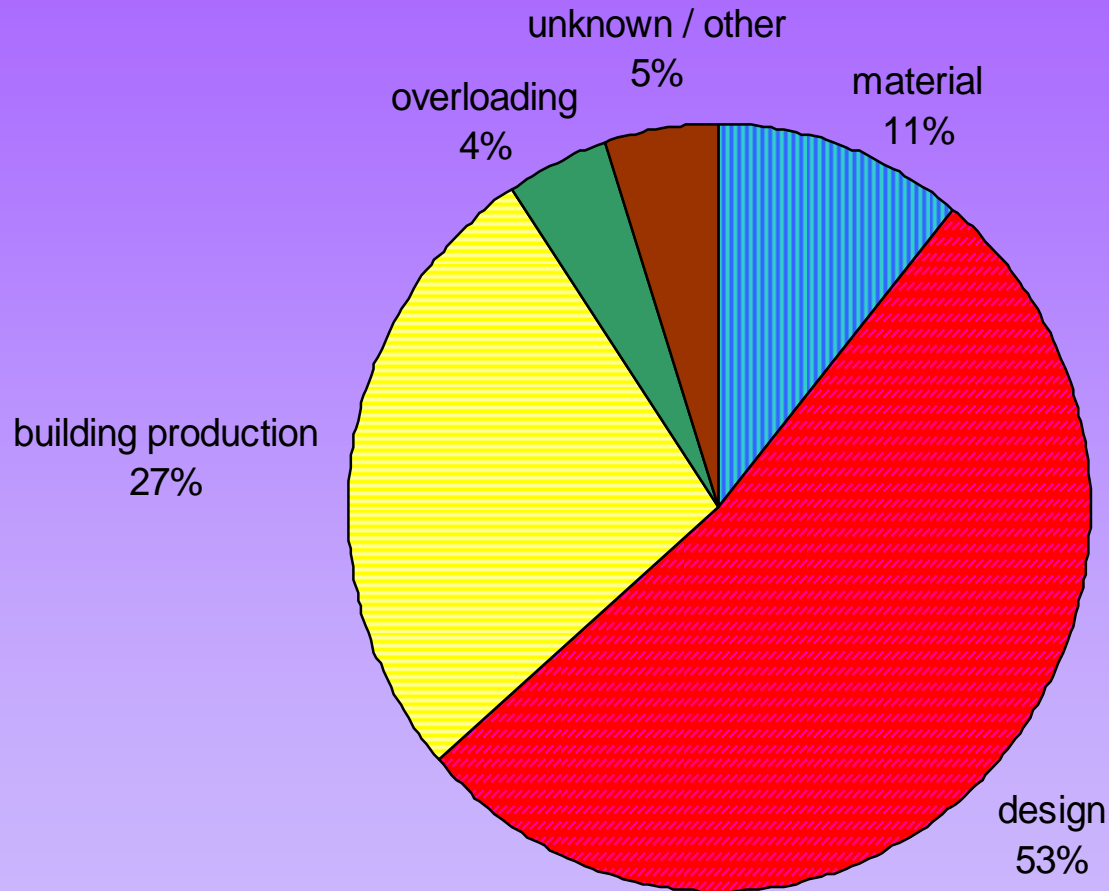
Failure initiation- manufacturing error in dowel-type joint

Undersökning av brott i träkonstruktioner 2007 (LTH/SP/VTT)

Fördelning av orsaker (127 skadefall)

Prime causes for failures, Walker, 1981

Gross human errors which could be reduced by checking and supervision	90 %
Unfavourable random effects	10 %
Loads	0%
Inaccuracies in model	3%
Deficiencies in materials	4%
Foreseeable deterioration	3%

Generell slutsats från undersökningar av skadefall och kollapser

Skadorna orsakas till övervägande del av grova mänskliga fel

- **Brist på kunskap (okunnighet)**
- **Fel i genomförandet (slapphet)**
- **Medvetna fel (girighet)**

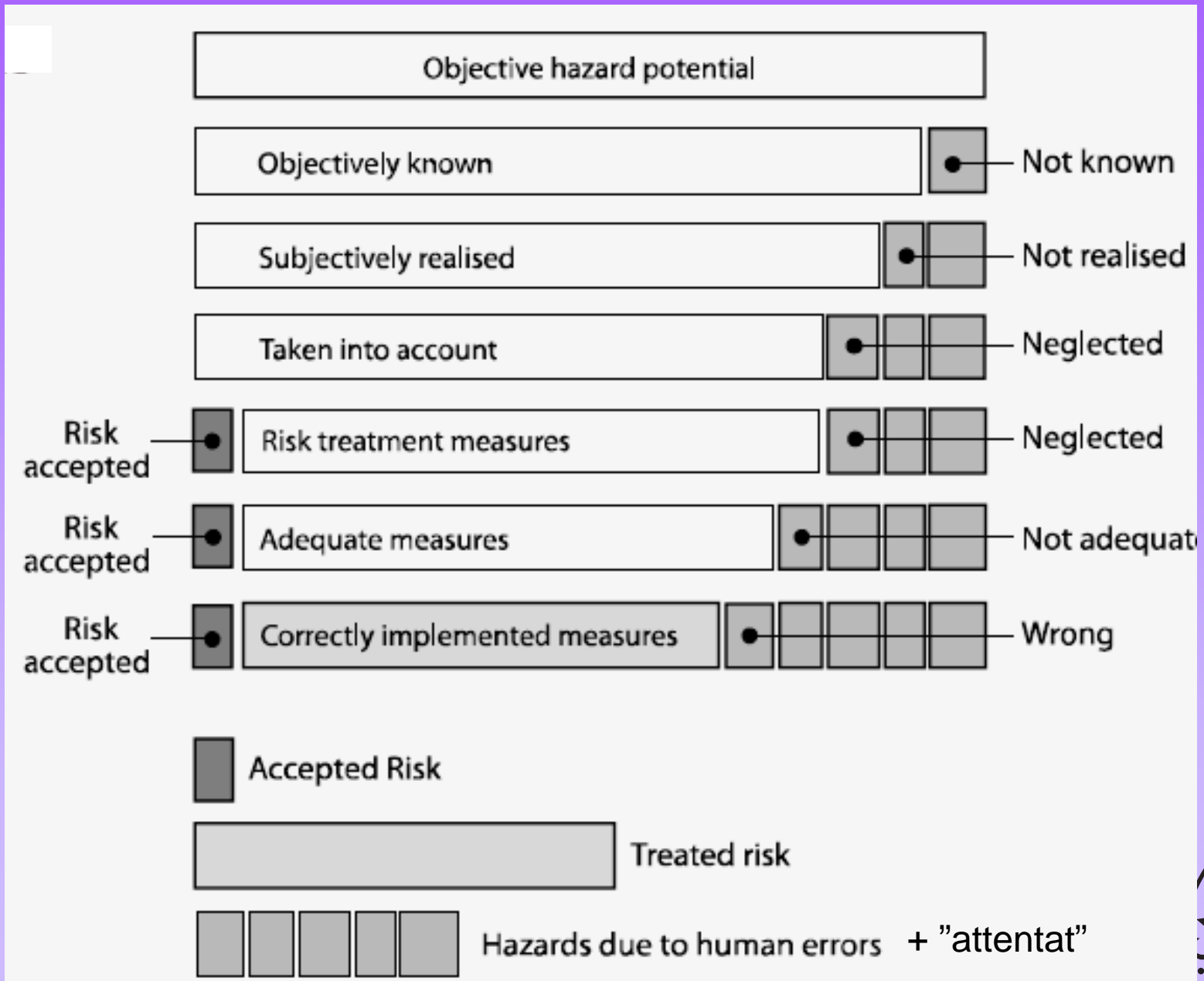
Grova fel i byggprocessen

- Kan inte motverkas med högre säkerhetsfaktorer
- Kan motverkas med bättre kontroll och utbildning
- Denna typ av fel kan troligen aldrig helt elimineras

Men konsekvenserna av fel kan begränsas genom att konstruktionssystem görs mer robusta

Hur ser den totala riskbilden ut?

Vad menas med robusthet?

Försök till allmän definition:

- Ett systems förmåga att fungera under onormala omständigheter

Mera snäv definition för konstruktionssystem:

- Systemets tålighet ("insensitivity") mot lokal skada

Allmän enighet om att robusthet är en önskvärd egenskap, men allmänt accepterad definition av begreppet saknas

Robusthet i vidare mening

(efter Sexsmith, 2005)

- **Konstruktionssystemet skall kunna**
  - hantera förutsedda laster även efter en begränsad skada
  - hantera icke förutsedda laster med små konsekvenser (konsekvenserna skall inte vara oproportionerligt stora i förhållande till den utlösande händelsen)
  - ge varning om förestående brott
- **Kritiska element isoleras eller skyddas från påverkan**
- **Element vars brott har stora konsekvenser dimensioneras för högre säkerhet**
- **Delsystem isoleras från varandra så att brott i ett delsystem inte påverkar övriga delar.**

Robusthet är en viktig egenskap som man bör sträva efter för alla viktiga byggnadsverk

Men hur gör man då?

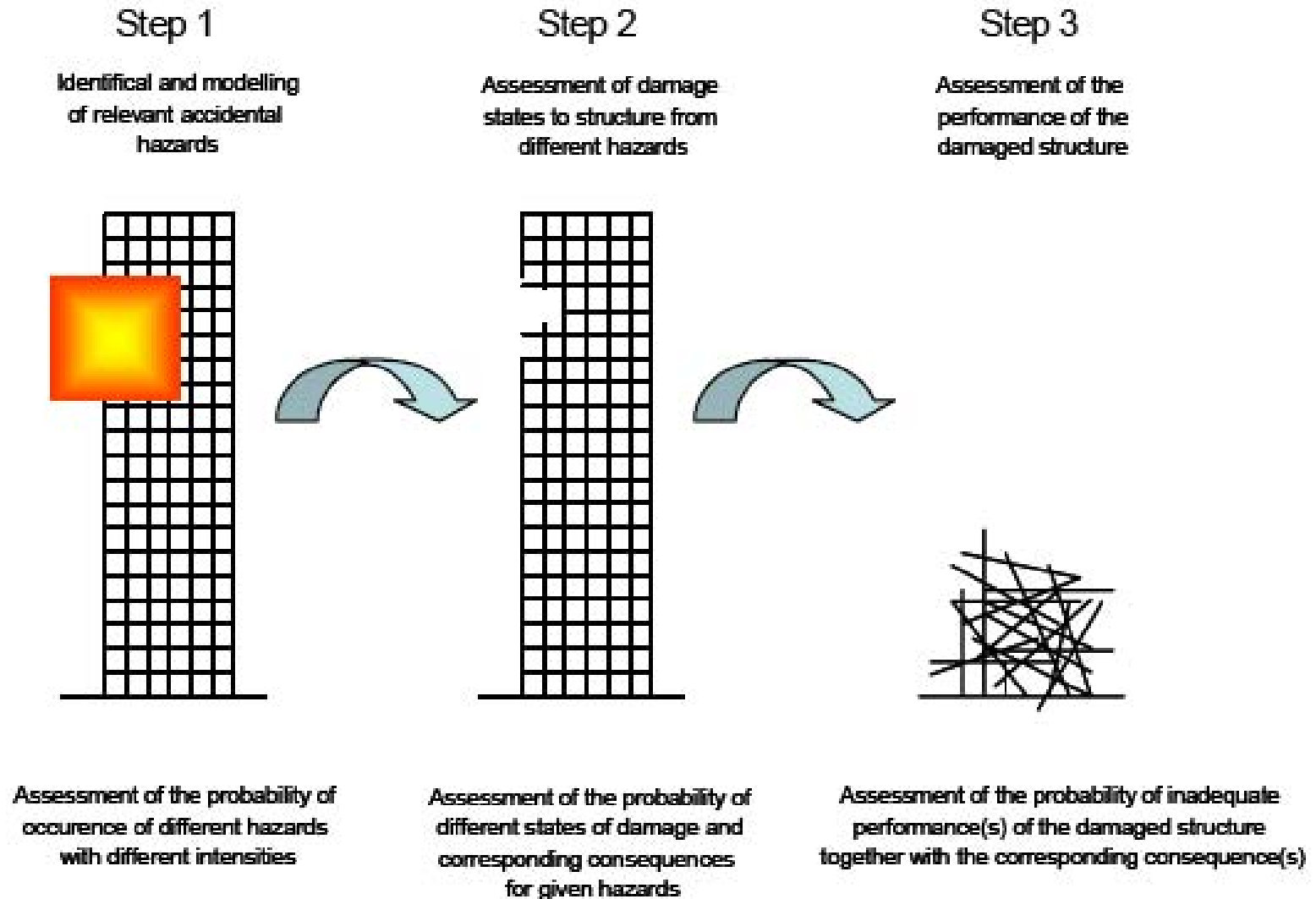

Att utforma robusta konstruktioner?

- Standardrecept eller formler för att åstadkomma detta saknas
- Avancerad ingenjörsuppgift som kräver erfarenhet, kunskap och kompetens
- Riskanalys är ett viktigt instrument
- För byggnader finns vissa standardförfaranden, som dock passar dåligt för t.ex. broar
- Byggnadsverket måste betraktas som ett system. (Räcker inte med att undersöka enskilda element.)

Koncept bakom Eurocode, BKR etc.

Strategier för robusthet

- Definierad hotbild (olyckslast)
  - förhindra lokalt brott eller
  - uppskatta initial skada

Exempel: påkörning av fordon eller fartyg, gasexplosion

- Oförutsägbar hotbild
  - "godtycklig" initial skada

Exempel: terrorattentat, grova fel i byggprocessen

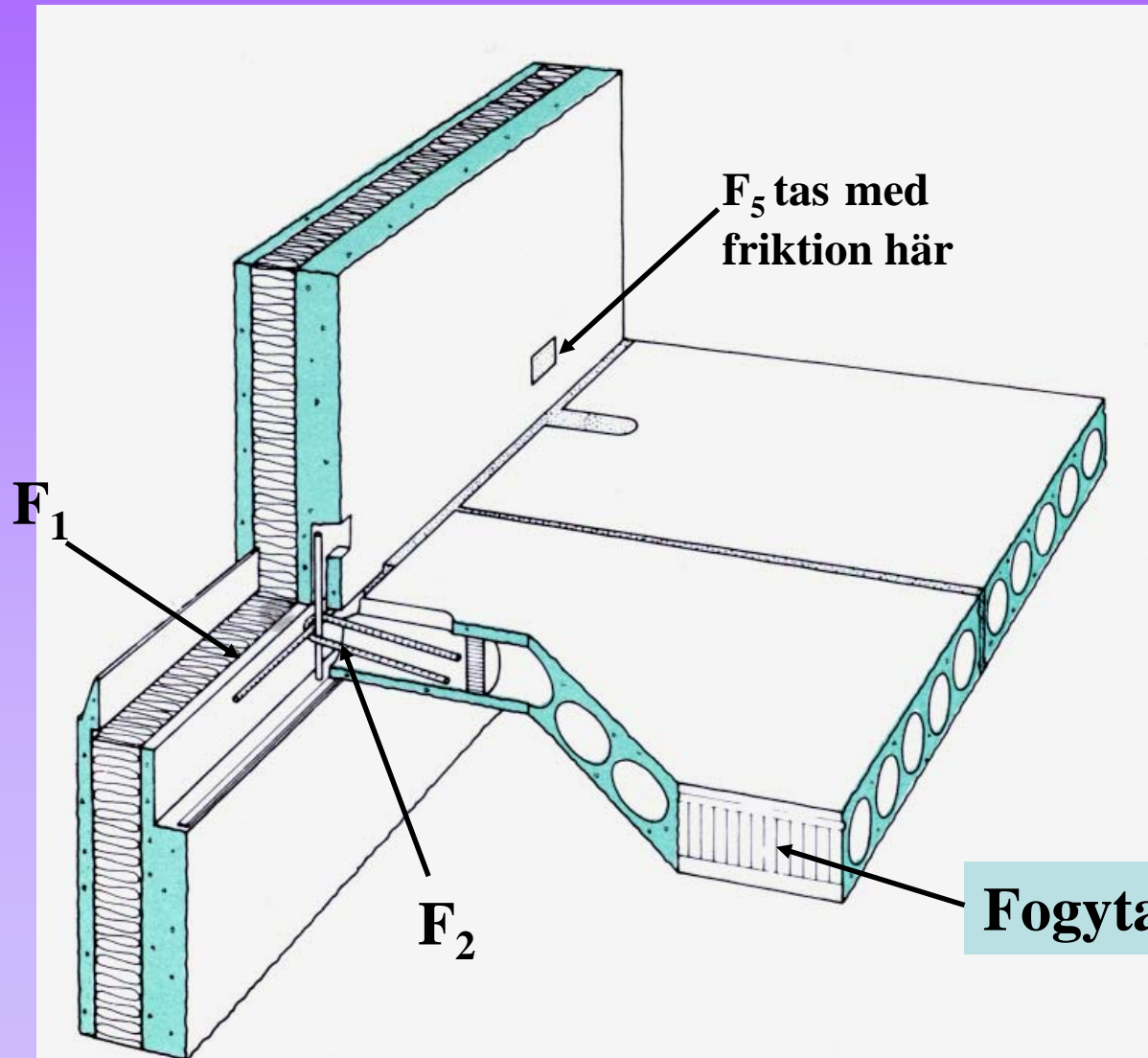

Strategier för robusthet

- förhindra "lokalt brott" (förutsedd hotbild)
  - dimensionera kritiska delar mot olyckslast
  - skyddsanordningar
- förutsätt "lokalt brott" (förutsedd och oförutsedd hotbild)
  - alternativa lastvägar
  - avgränsning i delsystem (brottmodskontroll)
- preskriptiva regler (schablondimensionering)

Exempel på schablonregler -prefab betong
Fogar mellan element skall kunna ta upp 20 kN/m i
dragning och skjuvning, (BKR)

Upplag
för
HDF-
plattor

Fogyta med friktion F_4

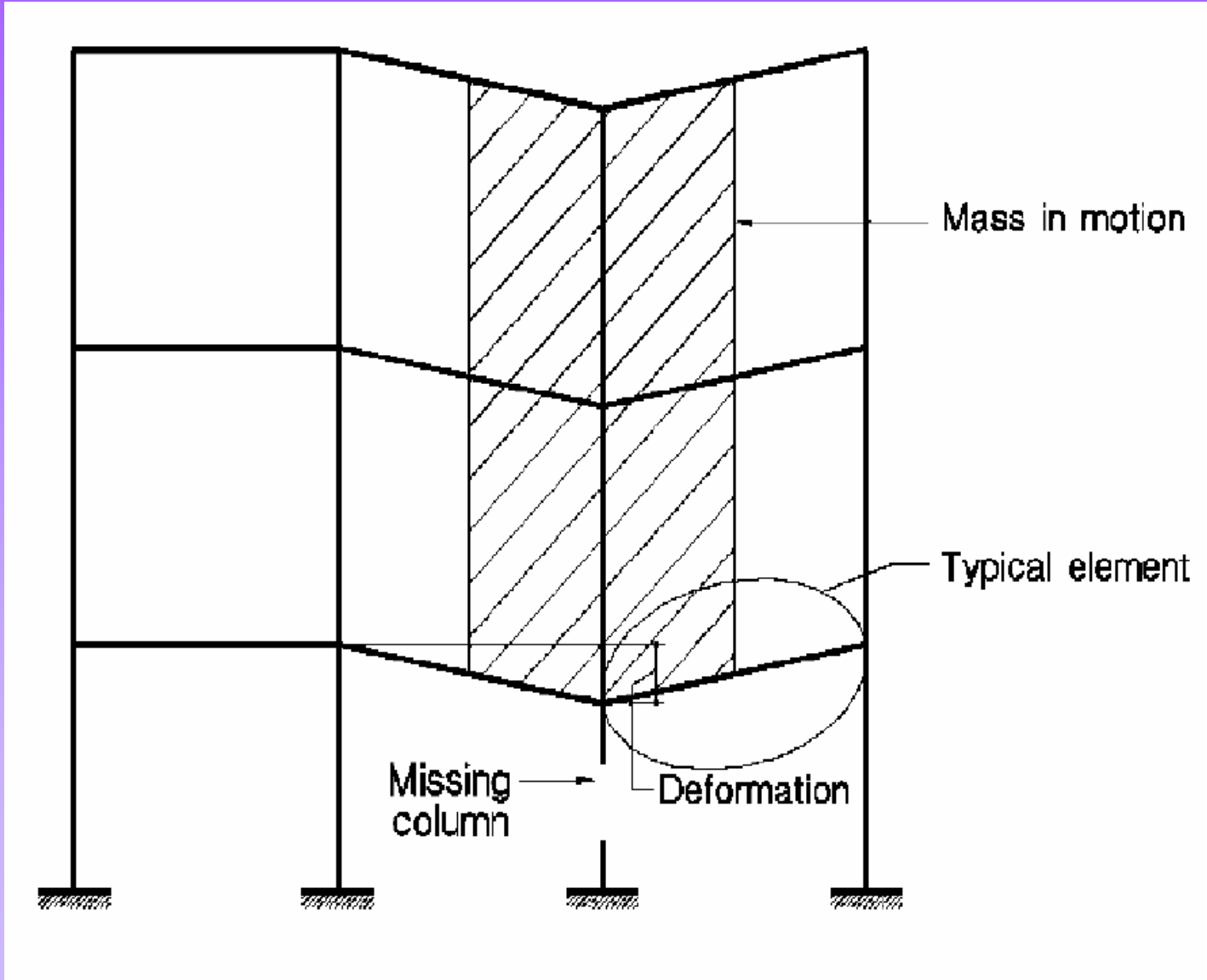

Alternativa lastvägar - principer

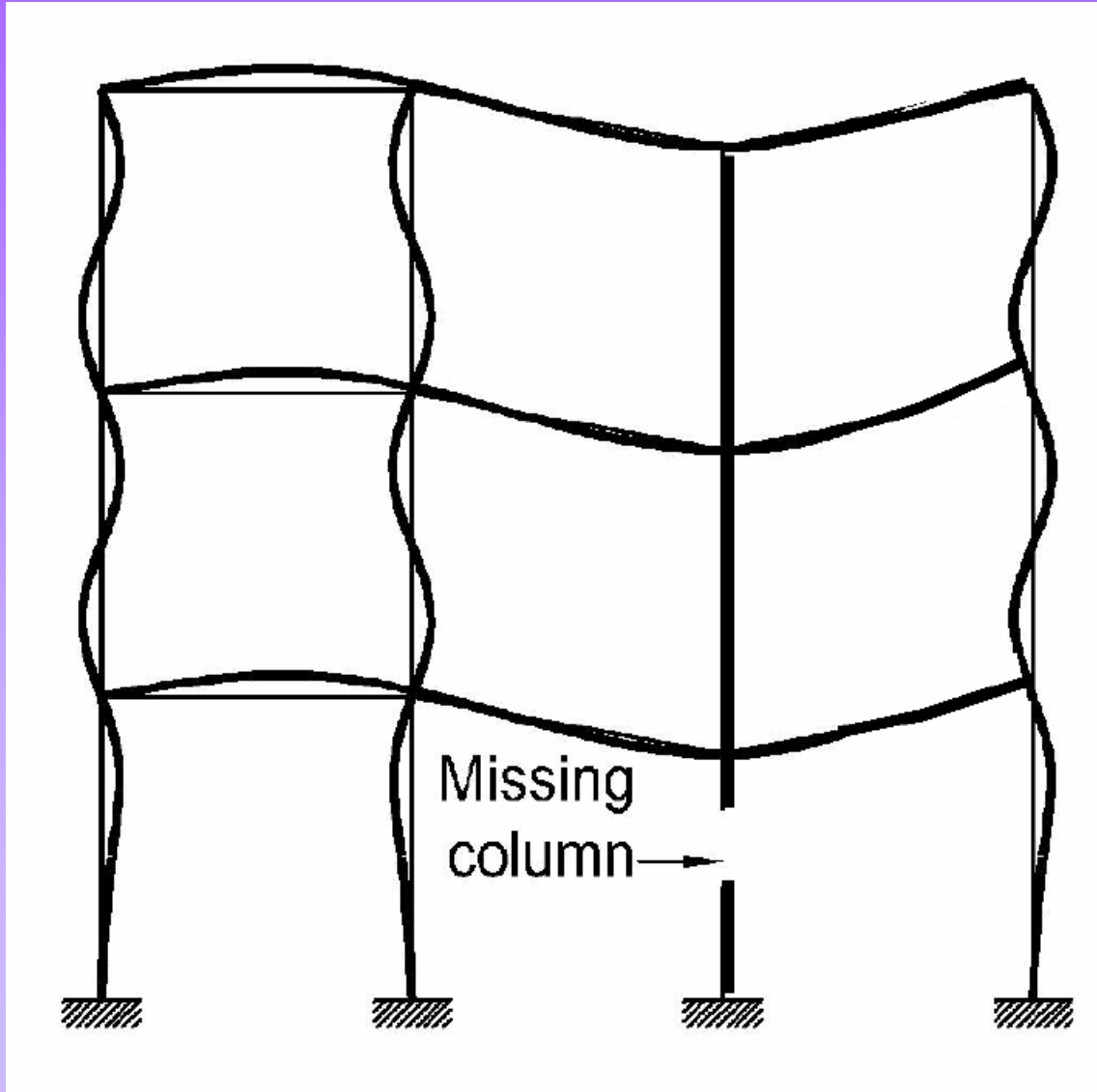
- Vierendeel verkan
- Bärlineverkan ("catenary action")
- Bågverkan
- Inhängning ("suspension")

Alternativ bärning illustreras med stomsystem enligt nedan där en bärande pelare antas utslagen

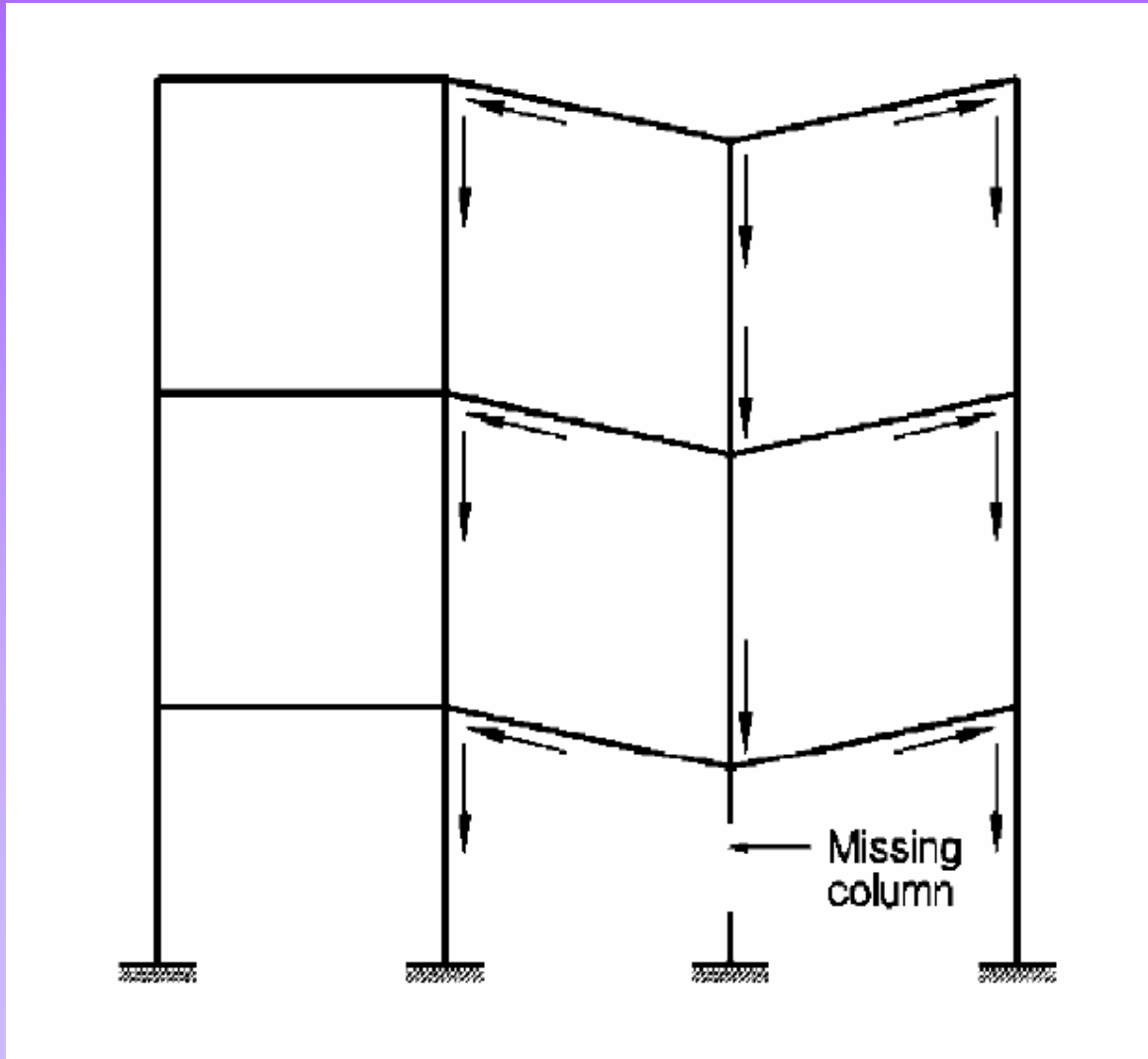

Vierendeelverkan – krafterna tas upp genom momentstyva knutpunkter

"Catenary" action (alternativ bärlina skapas genom stora deformationer)

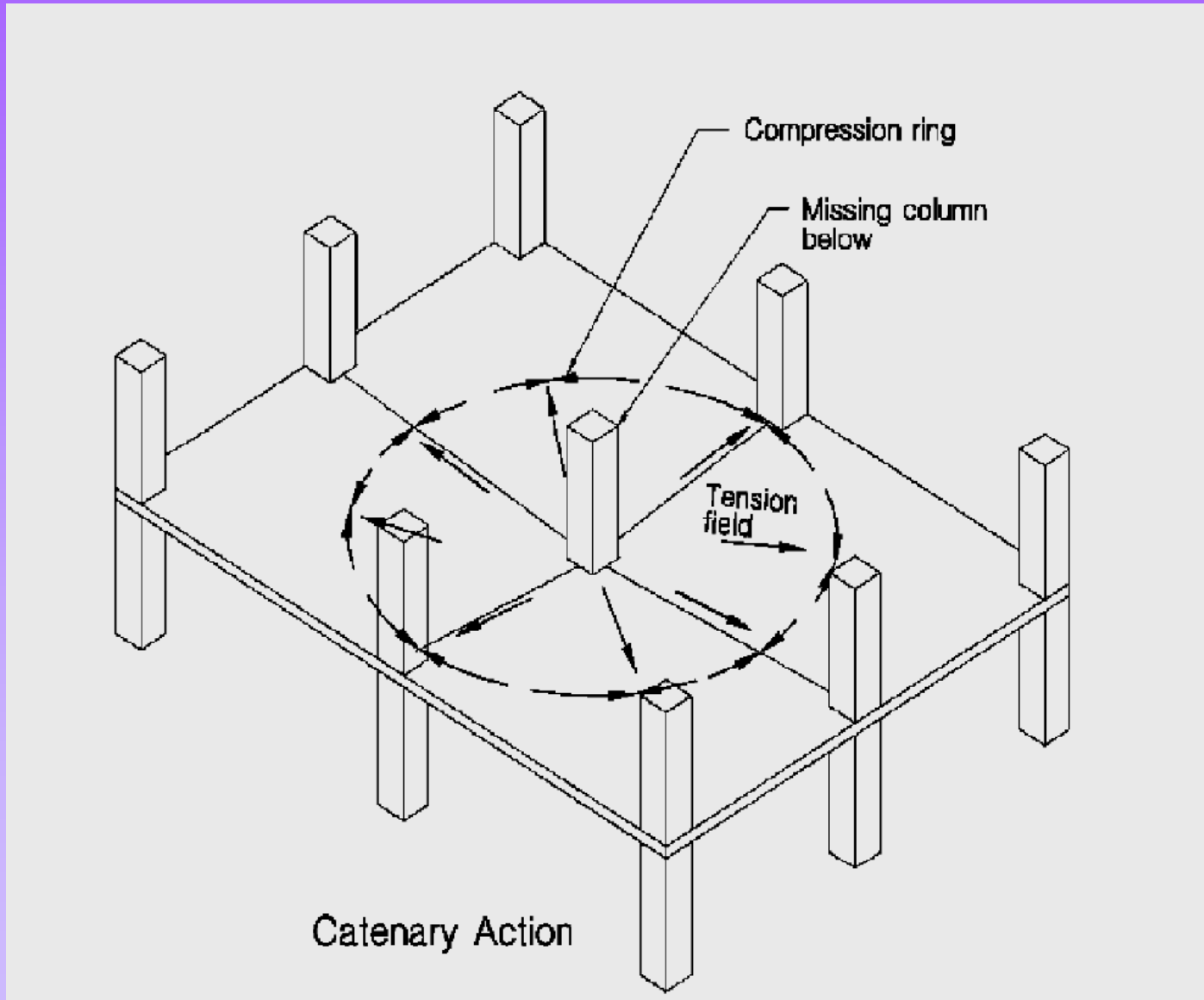
Krafterna överförs genom dragning i horisontella element vid kraftigt ökad deformation

Elementen måste kunna ta dragkrafter.

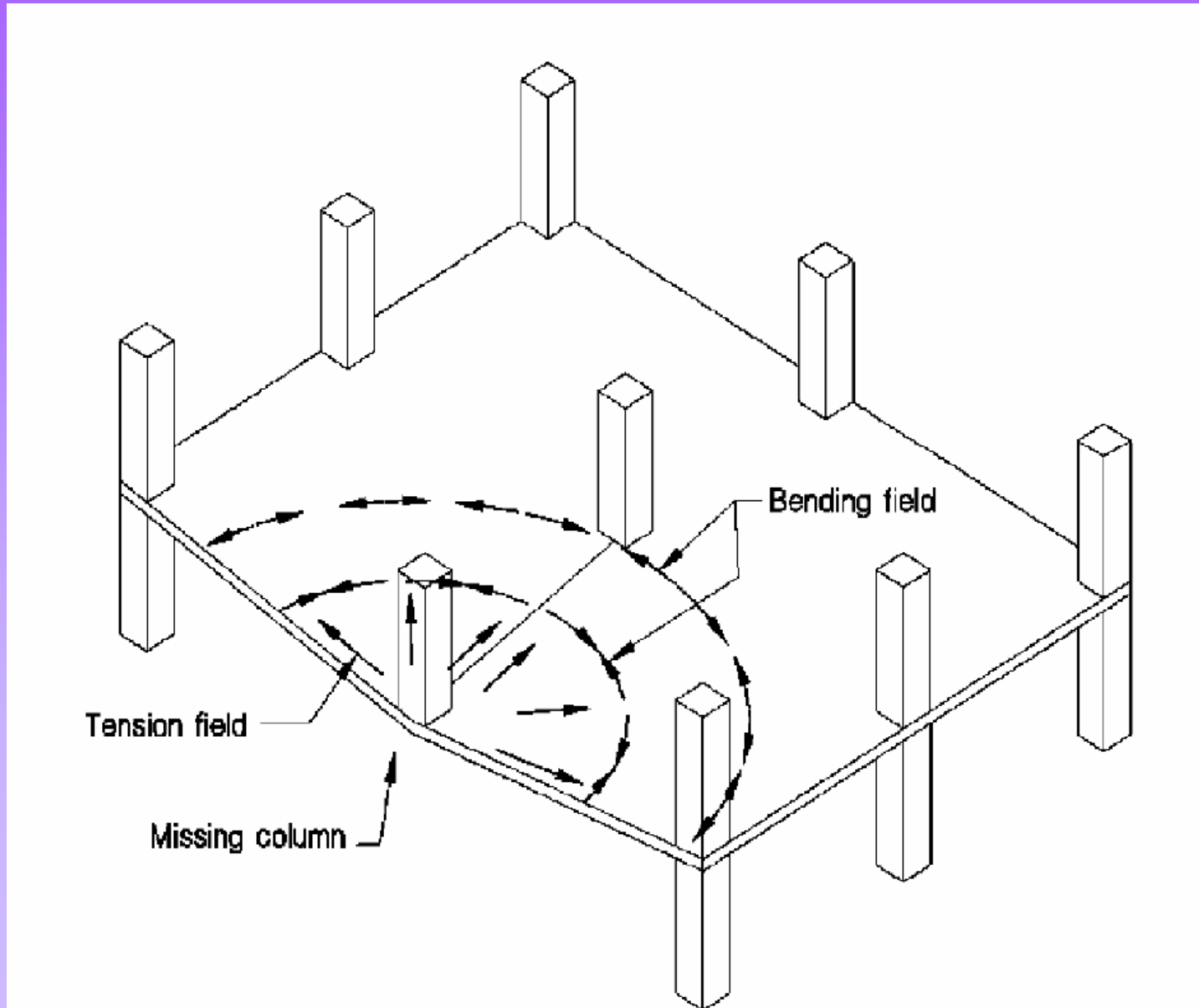
Dessa dragkrafter måste kunna tas upp i systemet

Alternativ bärning lättare att realisera för platta som bär i två riktningar

Kan fungera även vid plattans kant

Alternativa bärlinjer som är beroende av stora deformationer är inte helt enkla att verifiera

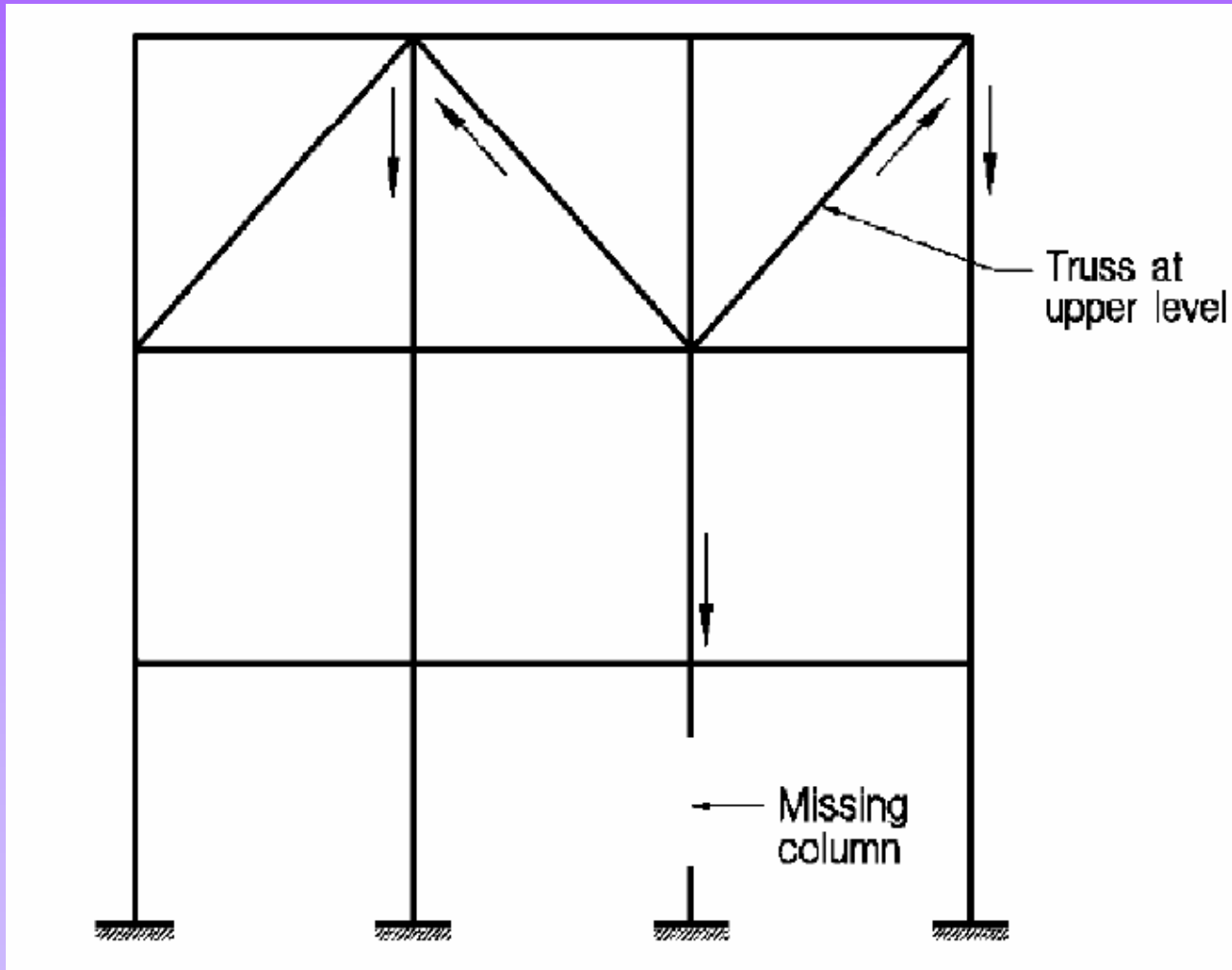
Bärförmåga beror av

- elementens styvhet
- knutpunkters detaljutformning

Men metoder finns för att beskriva fenomenen

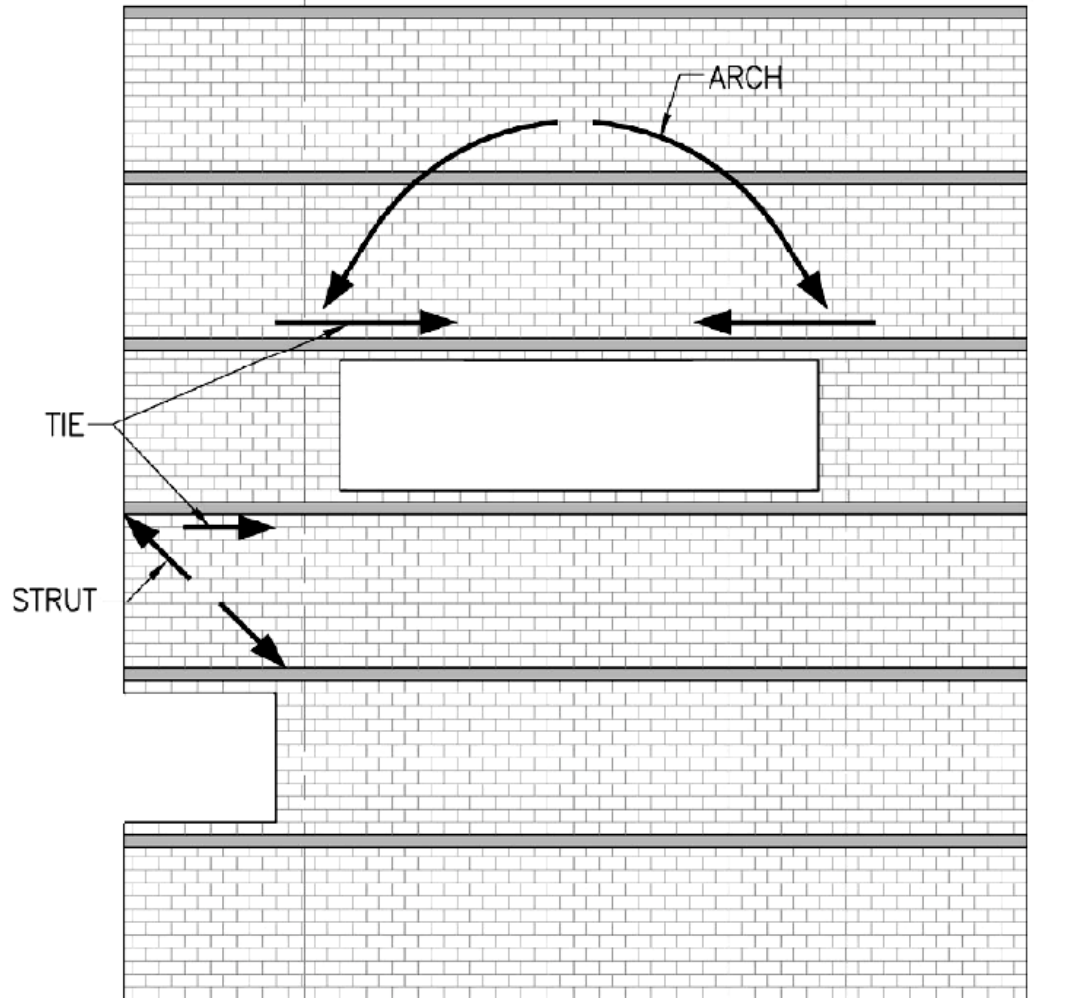
Inhängning i överliggande konstruktioner

- Små rörelser
- Ofta svårt att realisera
- Stora krav på detaljutformning

Bågverkan kan utnyttjas i skivkonstruktioner

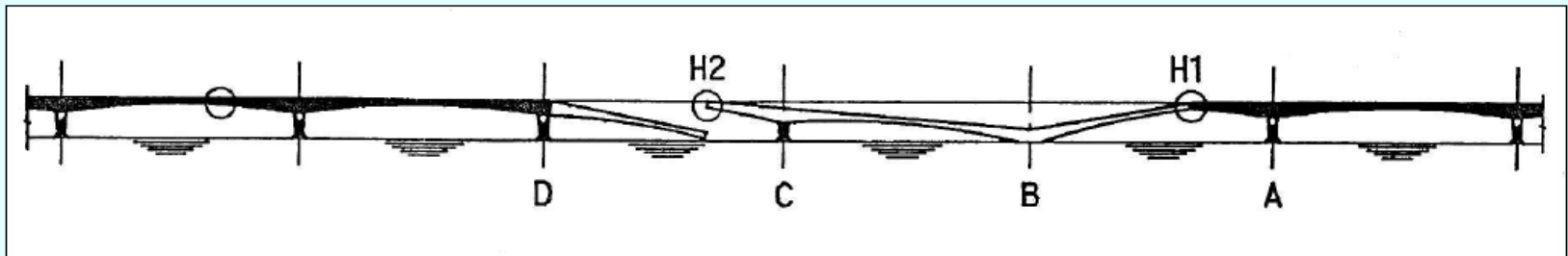

Kan verifiers med enkla "strut & tie" modeller

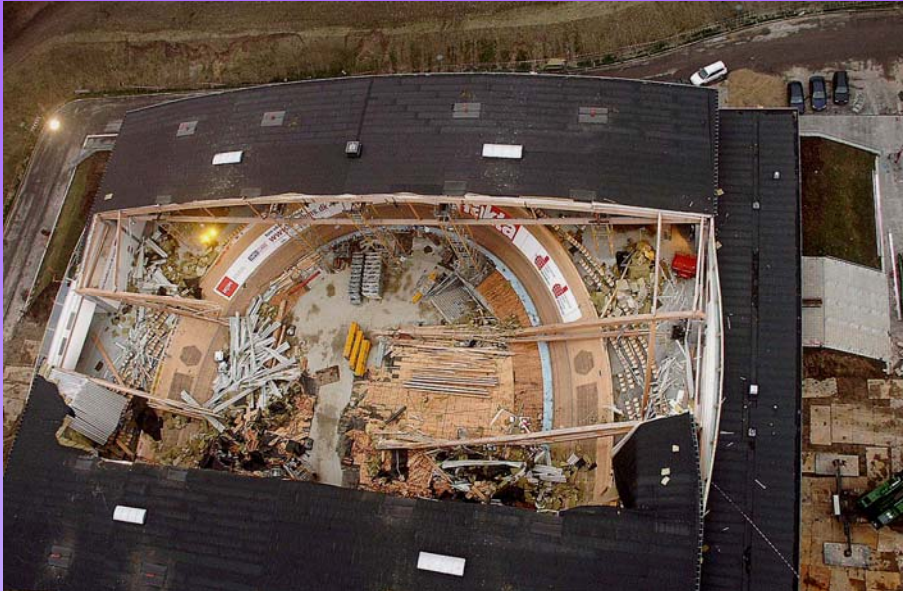

Avgränsning i delsystem

Delar av systemet offras så att resten blir opåverkat

Isolering genom avgränsning - exempel

Siemens arena- två huvudbalkar
kollapsade resten påverkades inte
Byggnaden kan anses robust!!

Svagt snitt

Charles de Gaulle – Paris

Ca 20 m lång del kollapsade –
resten blev opåverkat

Slutsatser om robusta konstruktioner

- Oförutsedda händelser inträffar (med låg sannolikhet)
- Konsekvenserna kan begränsas genom att skapa robusta konstruktioner
- Begreppet robusthet är inte klart definierat
- Både kända och okända hotbilder behöver hanteras
- Olika typer av metoder för att skapa robusta system:
  - > förhindra initial skada (endast vid känd hotbild)
  - > alternativa lastvägar efter lokal skada
  - > offra del av systemet så att resten inte skadas
  - > schablonmetoder (endast i specialfall)

Systematisk metodik behöver utvecklas för att hantera risker och utforma robusta byggnadsverk

Omfattande forskning har initierats i USA efter 11 september

En EU COST* Action TU 601 "Robustness of structures" startades 2007

Svenska representanter:

Sven Thelandersson

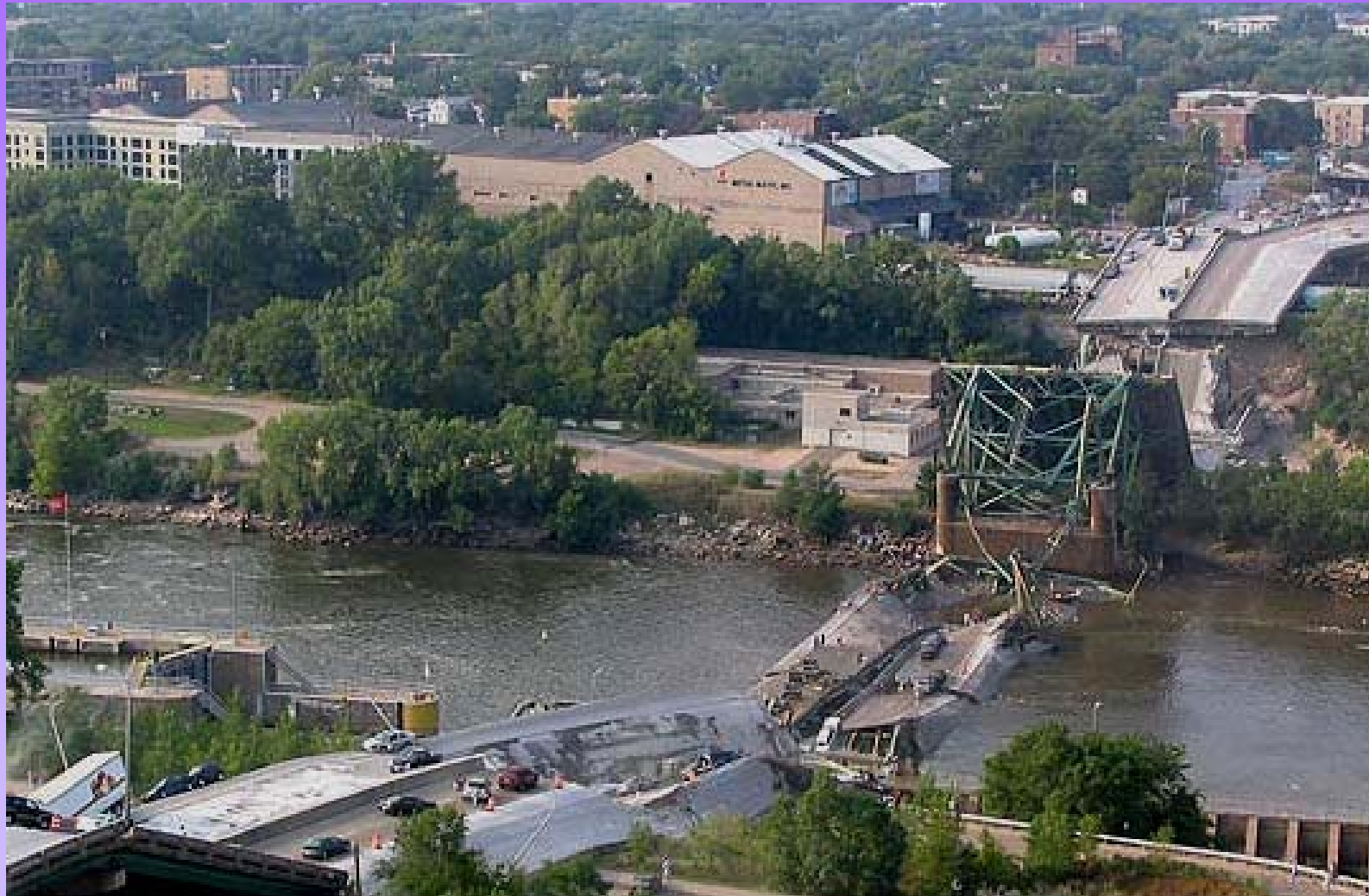
Ove Lagerqvist

Målet är att stimulera samverkan mellan existerande FoU-projekt på området och initiera nya projekt

*COST = Co-Operation in Science and Technology (stött av EU)

Tack för uppmärksamheten!

Konstruktionsteknik, LTH

